

55877

1913

1913 DEC 2

BÖLCSESZ

1972/2

A József Attila Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Karának időszakos kiadványa

1972. II. szám

Főszerk.: Szendi Zoltán

Szerkesztik: Bakonyi Géza, Ludwig Éva, Pap András

F.szerk.: Papp István

A rajzokat készítették: Csáky Lajos, Frankó Ákos,
Mayer Zoltán, Somodi Ferenc, László Éva

Fényképek: Garai Ernő

A számok vagy a lényeg -számokban a lényeg?

/ Beszámoló a X. OTDK-ról /

" A felnőttek szeretik a számokat" - mondja Saint-Exupéry. Irjunk hát néhány számadatot a cikk elejére a felnőttek kedvéért, hogy ők is komolyan vegyék mondandónkat.

Az 1972. április 10-12. között Budapesten megrendezett X. /jubileumi/ Országos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekcióján 210 beküldött dolgozathoz 160-at olvastak fel. Karunkról 37 dolgozat érkezett be, s 32-t föl is olvastak. Ez a számarány a jó minőségről tanuskodik. A konferencián diákköreinket 87 hallgató képviselte. Költségeink fedezését saját Karunknak, a viszonylag zökkenőmentes lebonyolítást a fogadó egyetem rendezőinek köszönhetjük. A szervezésben mégis előadódott problémák fő oka az, hogy a konferenciát megelőző héten szünet volt, s akkor kaptuk meg az egyébként példásan előkészített anyagot, amikor küldötteink már az ország különböző részein családi körben "husvétoltak". Az ülések azonban már akadálymentesen zajlottak. Mindenki kapott műsort, s alszekciónként a felolvasandó dolgozatok kivonatát. Hétfőn ismerkedési est volt az Eötvös-klubban, kedden pedig az Univerzitás-együttes Passió előadását élvezhettük.

A nyitás és a zárás egyaránt ünnepélyes keretek között folyt

le. A díjkiosztás kapcsán ismét megemlíthetünk néhány számot:

a nyolc nagydíj közül ötöt a KLTE, hármat az ELTE hallgatói kaptak. Különdíjas lett 9 debreceni, 11 budapesti és 6 szegedi dolgozat. A dicsérő oklevelek megoszlási aránya: KLTE - 18, ELTE - 9, JATE - 7.

"De mi, akik megértjük az életet, mi bizony fűtyülünk a számokra." - folytatja Saint-Exupéry, de fűtyülhetünk-e mi is vele együtt? Hiszen a másik vidéki egyetem, ahol a lehetőségek elvileg azonosak a mieinkkel, majdnem háromszor annyi díjat vitt el, mint mi. Lemaradásunk ha nem is tragikus, de tanulságos tény.

A debreceni dolgozatok színvonalbeli fölénye a következőkkel magyarázható: érezhető volt a témaválasztás irányítotttsága, a közös műhely, a kollektív munka hatása.

A Világirodalmi Alszekcióban szereplő dolgozatok kitűntek a módszertani megközelítés újdonságával. A hallgatók jól ismerték egymás dolgozatát, s érdemben tudtak hozzászólni a viták során. Emelték a dolgozatok súlyát az előadók országosan is rangos szakember-tanárainak hozzászólásai. Ez egyben a viták színvonalát is biztosította.

Nálunk ez csak néhány diákkörben valósult meg. Elsősorban az Orosz Nyelvtörténetiben, mely a szegedi TDK-k közül a legkiválóbban szerepelt. Az itthoni diákköri üléseken alaposan elemeztek és megvitattak minden

dolgozatot, ezért az előadásokat követő szakmai vitákban is egymás védelmére kelhettek. Ez a tény is bizonyítja, hogy vitakészséget, önbizalmat, biztonságot az ismert tényanyag alkalmazásában csak az itthoni diákköri üléseken lehet szerezni. A jó szereplésről tanus-
kodik Albert Sándor különdíjas dolgozata /Egy XIV. századi orosz hirmonologion nyelve/ és Bárdos József dicsérő oklevele /A mai orosz hangsúly történetéhez/.

Hasonlóan jól szerepeltek régi magyar irodalmáraink is. A szekcióülésen elhangzott öt dolgozathoz négy volt szegedi, ebből egy különdíjat kapott /Jankovics József: A levélíró Bethlen Miklós arcképéhez/, egy pedig dicsérő oklevelet /Balázs Mihály: Ecsedi Báthory István és manierista művészi prózája/. Jankovics József és Zentai Mária dolgozatát /Rimay költői hatásának nyomai Tordai János zsoltárfodításaiban/ az ItK is közölni fogja. XIX-XX. századi magyar irodalommal kapcsolatosan azonban nem hallottunk egyetlen szegedi előadást sem. A modern témáktól való idegenkedésről Szabolcsi Miklós akadémikus is beszélt elnöki zárszavában.

Elgondolkoztató, hogy három legjobban szereplő diákkörünk közül a harmadik is a távoli múlttal foglalkozik. A Régészeti TDK 3 dolgozatával bebizonyította, hogy a hivatalos keretknél többet jelent a diákköri hagyomány és a komoly munka - hiszen nálunk nincs is régész szak, TDK-saink teljesítménye mégis meghaladta

pesti kollégáikét. Kürti Béla dolgozata /Ujabb adatok a Dél-Alföld kora-bronzkorához/ különdíjat kapott.

A régmúlt iránt való érdeklődésnek egyik oka lehet az a gyakorlati tény, hogy ezek a témák első-másodévben tananyagként előkerülnek, s a bennük rejlő problémák és szépségek eleve fölkeltek a tehetséges hallgatók nagy részének érdeklődését, s öt évre meghatározzák tevékenységük irányát. Ezért lenne szükség olyan - minden évfolyamnak szóló - szakszemináriumokra, melyek azokkal a később tárgyalandó témákkal kapcsolatosak, amelyekre érdemes már korán, minden különösebb előképzettség nélkül fölfigyelni.

A Világirodalmi Alszekcióra Karunkról beérkező kevés pályázatból néhány sikert aratott. Orosz Magdolna Apollinaire és Radnóti c. dolgozata elnyerte a Nagyvilág különdíját, a Dósa Zsuzsa - Jenei Ilona - Koch Valéria - Ménesi Katalin - munkaközösség pedig dicsérő oklevelet kapott Motivumok Paul Celan költészetében c. dolgozatáért.

Történelmi diákkörünk szereplése a díjak tanúsága szerint a vártnál mérsékeltebb sikert hozott. Dicsérő oklevelet kapott Körmendi János végzett hallgató / Egy dohánykertész község betelepítése és élete 1843-49 között/ és Kukovecz György dolgozata /Potosi története a XVII. században/.

A Magyar Nyelvészeti Alszekció egészében véve negatív meglepetést hozott. A dolgozatírók zöme szinte tudo-

mást sem véve a modern nyelvészetben végbemenő forradalmi változásokról, megelégedett a kétségtelenül hasznos, de végeredményben mégis periferiális jelentőségű gyűjtőgyűjtő munkával - aránytalanul sok névtudományi és stilisztikai előadás hangzott el. A Karunkról beérkező egyetlen pályaművet Blum Judit írta / A 'művelt' és 'műveletlen' fogalom kifejezéseinek története nyelvünkben/, dicsérő oklevelet kapott. Itt emlitem meg Pataki Ágnes dolgozatát, mely az Általános Nyelvészeti Alszekcióban kapott dicséretet. /A körülbeliség kifejezéseinek módja a mai oroszban/

Kevés számú különdíjaink közül a Pedagógiai, egyet a Pszichológiai TDK hozott el. Feltűnő viszont az a - Szabolcsi Miklós által is említett - jelenség, hogy az érdeklődés egyrészt a pedagógiáról a pszichológiára fordul, másrészt, hogy a hallgatók szinte kivétel nélkül elavult témákkal foglalkoztak, amikor van jó néhány, pedagógusainkat és társadalmunkat közvetlenül érintő égető kérdés, melyeket nem lenne szabad kikerülni. A díjnyertes dolgozatok: Tóth Gyula - Vizsgálatok az iskola-otthon pedagógiai atmoszférájának meghatározásához, és Gyimes Erzsébet - Gimnáziumi osztályközösség pedagógiai - pszichológiai vizsgálata.

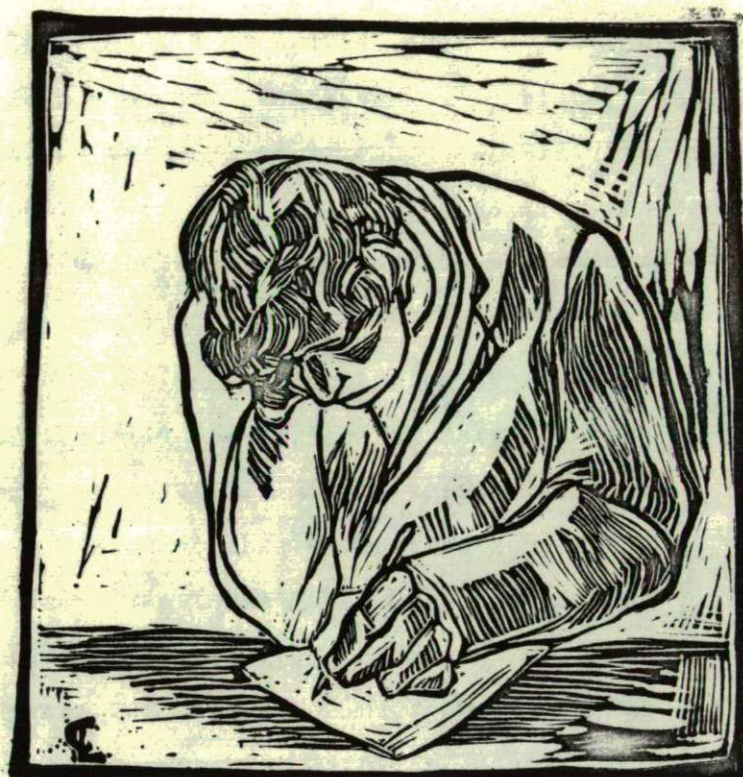
Mit lehet végszóként mondani a sztereotip - "érdemes volt, hasznos volt" - fordulatokon kívül olyat, ami az elkövetkezendő feladatokra is vonatkozik? Lelkes, de frázismentes, kemény munkára van szükség !

5.

A Diákköri Tanács nevében:

Csepregi Márta

A DIÁKKÖRÖKRŐL - A DIÁKKÖRÖKÉRT

Végre előtérbe került a Diákkörök, a diákköri munka problémája a JATE BTK-n is, meghozzá két helyes formában: az utóbbi öt év viszonylatában az utolsóban egyre több Diákkörben egyre több hallgató tevékenykedett; és egyre több szó esett a hallgatók közt /valamint a politikai szervezetekben és az állami vezetés részéről is / a Diákkörökről. Azaz: éledeznek a Diákkörök /erről a hirdetőtáblák meggyőzően tanuskodnak/ - és beszélnek róluk. No, meg írnak is.

Jól sikerültek az I-II. évfolyam részére a múlt ősszel szervezett ismerkedések / négy Diákkör bemutatkozása/; megjelent a Diákköri Híradó első száma; jó áttekintést és számos megszívelendő gondolatot adott az Országos Konferenciára készülő Diákkörökről Cséregi Márta cikke a Szegedi Egyetemen /1972. márc. 23./. Diákköri ügyeket tárgyalta a Tudományos Bizottság; számos dolgozattal - s véleményem szerint - jól szerepeltünk a Tudományos Diákkörök X. Országos Konferenciáján. Készül a Tudományos Diákkörökre vonatkozó miniszteri utasítás módosítása is. Ez utóbbi szellemében jelent meg Kékesi Katalin rövid /ötletgazdag-gondolatébresztő mivolta ellenére legtöbb megállapításában vitatható/ eszmefuttatása is a Népszabadságban /1972. ápr. 14./. Sajnos, a X. OTDK alkalmával az utasítás-tervezetről rendezett megbeszélés - értesülésem szerint - lényegében egyetlen szervezeti kérdés körül forgott, s a vitatkozók abban sem jutottak közös álláspontra. Ugy vélem, a diákköri mozgalom jelenlegi

állását, bizonyos fokig forrongó állapotát tekintve aktuális összefoglalni öt év tapasztalatát, elvi-gyakorlati kérdésekben magam s egyben a Régészeti Diákkör állásfoglalását azzal az alapvető céllal, hogy jelen cikkel vitaalapot teremtsünk a Diákkörök elvi-gyakorlati problémáinak tisztázására - legalábbis kari szinten.

A TDK célját miniszteri utasítás rögzíti, nagyjából mindenki tisztában van vele, mégis az alapkérdés számos oktató, hallgató számára problémát okoz. Mint az utasítás módosítására vonatkozó javaslat írja, a TDK feladatai /többek közt/: "a/ a kommunista szakemberképzés érdekében végzett oktató-nevelő munka segítése, és a tudományág iránt elmélyültebben érdeklődő hallgatók szakmai, ideológiai foglalkoztatása a tantervi kötelező foglalkozásokon túlmenően; b/ a hallgatók marxista-leninista szellemű tudományos munkájának, a kutatási módszerek elsajátításának elősegítése;..." Azaz a TDK-k a tudományos munkára való felkészítés-felkészülés műhelyei.

Nem célja tehát a Diákköröknek az összes hallgató ismereteinek további, az előadásokon-szemináriumokon túlmenő általános bővítése /ezért szóba sem jöhet az a kérdés, hogy miben különbözik a speciálkollégiumtól, spec. szemináriumtól/; hanem célja a tudományágban részletesebben elmélyülni akaró hallgatók foglalkoztatása: megfelelő témákkal, megfelelő vezető-tanár irányításával lehetőséget teremteni arra, hogy a hallgató elsajátítsa az illető tudományág kutatási módszereit, megismerkedjék tudományszervezeti problémáival,

stb. - egyszóval a választott szakterületen belül az átlagosnál szélesebb és mélyebb ismeretekre tegyen szert.

Ezt a célt a hallgatók elsősorban a Diákkör kezei között belül végzett egyéni, önképző munkával érik el.
/Félreértés ne essék: nem tagadjuk a közös diákköri munka jogosságát! Számos esetben nagyon szép eredményt lehet vele elérni - bár a legtöbb ilyen közös feldolgozás részproblémák egyénienkénti feldolgozásából áll össze./

A témaválasztás, anyaggyűjtés, feldolgozás számos /elvi-tárgyi-módszertani/ buktatóját több-kevesebb segítséggel végigjárva, a hallgató elkészíti dolgozatát, hogy felolvashassa Diákköre tagságának.

A TDK ugyanis úgy éri el célját, hogy a készített tudományos dolgozatokat a diákköri üléseken megvitatják: tárgyi és módszertani "ostrom alá veszik", s akkor derül ki, hogy milyen a hallgató, a dolgozatíró felkészültsége, mennyire megalapozott amit írt és ahogyan leírta.

Az egyéni munka a TDK munka alapja /de nem kevésbé fontos az egyéni munka eredményének közös megvitatása/. Ez érthető, és véleményem szerint természetes is. Lényegében az egyetlen fórum, ahol a hallgató saját, egyéni érdeklődésének megfelelő területen, témakörben dolgozhat.

A fentiek alapján nem értem Kékesi Katalint, amikor az OTDK hibájaként rója fel, hogy "...egy-egy ülészakon többnyire nem a diákok-oktatók alkotó közösségei, hanem a tehetséges hallgatók vetélkednek." A konferenciáknak az a feladata, hogy a hallgatók szélesebb körben mutassák be bemu-

tatásra érdemes alkotásaikat; s bizonyos foku szakmai nyilvánossághoz jussanak.

A szakmai nyilvánosság kérdéséhez kapcsolódik egy szervezeti probléma, melyet nagyon jogosan vetettek fel a diákkörökről szóló új utasítás szövegezői: "A tudományos és szakmai szövetségek, társaságok és egyesületek a KISZ Központi Bizottságával közösen hozzák létre ifjúsági szakosztályaikat. Tömörítsék bennük az azonos tudományágban, szakmában dolgozó felsőiskolás diáktársaságokat és szakköröket, teremtsék meg rendszeresen tapasztalatcseréiket, irányítsák kutatásaik munkamegosztását, váljanak gazdáivá a specializált országos tudományos diákkonferenciák, ülésszakok szervezésének s szervezzék külföldi kapcsolataikat. Folyóirataikban, kiadványaik között adjanak helyet a diákdolgozatoknak is, vonják be a diákköröket az országos szakmai tudományos élet áramába."

Amíg ezek a kapcsolatok létrejönnek /ezirányu kezdeményezésekről már tudunk/, a Diákköröknek Karon belül kell megfelelő szerephez jutniok. Saját erejükből. A diákköri tagság összefogásával, állandó és alapos munkával, valamint a Kar által biztosított anyagi támogatással, publikálási lehetőségekkel /mindig ez volt a legkényesebb téma, hogy megoldható, azt az utóbbi két év is bizonyítja/, a konferenciák gondos megszervezésével. Helyes lenne talán, ha a konferenciák szervezői közül valaki egyszer már végig gondolná pl. a határidőket, ill. a hallgatók problémáit.

Négy éves terminuson belül eddig mindig baj volt a határ-időekkel - s nem megoldás az utolsó pillanatban történő módosítás sem. Arról nem is szólva, hogy a KISZ és az állami szervek összekötői - a diákköri titkárok - a diákköri tagság közti kapcsolattartás - különösen vizsgaidőszakban - meglehetősen bonyolult. - A konferenciákon elvárt viták elősegítésére pedig jó lenne, ha nem a helyszínen kapnák meg a résztvevők az előadások téziseit! - Helyi konferencia és "egyszerű" diákköri ülés esetén pedig talán az sem lesz egyszer lehetetlen, hogy magát a dolgozatot is olvasni lehet a jobb felkészülés reményében a tanszék könyvtárában - mondjuk egy héttel az ülés előtt! / A KISZ és a Diákkör tagsága is segíthet - pl. a jó értelemben vett propagandával. / Mégsem megoldás, hogy egy-egy Diákkör tagságát néha teljes egészében az az egy-két, esetleg négy-öt hallgató jelentse - különösen nagylétszámú szakok esetében -, akik országos konferenciára dolgozatot írnak! /

Szóval: van még mit söpörnünk a saját házunk táján; van tennivalónk a diákkörök ügyében - de várjuk, hogy mások is tegyenek valamit.

Befejezésül - mintegy zárójelben - hadd érintsünk még egy sokat emlegetett-vitatott kérdést, ha úgy tetszik, Diákkörünk "vesszőparipáját": a szakdolgozat és a diákköri dolgozat viszonyát. A diákkörökre vonatkozó utasítás módosító javaslata megemlíti, hogy "TDK-s évei alatt legalább 1 pályamunka elkészítése" tartozik a TDK-s tag kötelességei közé. A TDK céljainál már leirtuk, hogy a TDK-munka több, mint ami az egyetemen általában kötelező. Márpedig a szakdolgozat megírása minden hallgató számára köztudottan

kötelező. /Az, hogy egy-egy hallgató rosszul vagy kiválóan írja meg, egyéni kérdés./ Félreértés ne essék: nem ellenezzük, hogy valaki diákköri ülésen ismertesse szakdolgozatát /vagy annak egy részét/. Nem ellenezzük, hogy Országos Konferencián induljon vele. De ne kerülhessen be senki indexébe, hogy TDK tag volt, ha öt év alatt nem írt egy külön diákköri dolgozatot! Bármilyen tudományággal is foglalkozik az illető, meggyőződésünk, hogy választható olyan kis téma, melyből lezárt eredményhez lehet jutni, vagy ki lehet jelölni az eredmény eléréséhez vezető utat. Különösen fontosnak tartjuk a külön-dolgozat írását módszertani szempontból /s ha úgy tetszik, az I-III. évfolyam alatt írt diákköri dolgozat módszertani előtanulmány is lehet a szakdolgozat megírásához!/

Jól tudom, hogy a fentebb összefoglaltakban számos kérdésben egyéni álláspontomat rögzítettem, s időnként éles hangon. Ugy érzem azonban, nem állok mindenben egyedül véleményemmel, s egy esetleges vita szempontjából a kiélezett problémafeltevés helyes. Jó lett volna, ha bővebben ki-
térhettem volna egy-egy kérdésre, bár részletesebb vitára szóban lehetne igazán sort keríteni. /Mint ahogy a diákkörökre vonatkozó utasítás tervezetét is meg kellett volna már alaposan vitatni!/

ifj.Kürti Béla

Janus Pannonius halálának 500. évfordulójára rendezett emlékünnepest /Pécs, 1972. március 27-31./ minden résztvevő számára élmény volt.

A költők /műveik által/ halhatatlanok. A költészet ünnep és öröm - állandóan az - azok számára, akik szeretik a költészetet.

A közös ünnep - a megemlékezések, évfordulók - kicsit más, mint az önmagunkban való rácsodálkozás. Talán kevésbé bensőséges, de több, mert lelkesítőbb, mert közös.

Mi maradt meg ? Hogy jó volt ott lenni.

Jó volt, mert a tudományos ülészek keretében kitűnő előadások hangzottak el. Voltak olyan előadások, amelyek Janus költészetének egészéről adtak átfogó képet /Kardos Tibor: Janus költészete, hivatástudata és a közép-európai humanizmus; Horváth János: Janus műfajai és mintái/.

Más előadások részproblémákkal foglalkoztak mélyebben / Karácsonyi Béla: Janus és a centralizáció; Tóth István: Janus Pannonius neoplatonizmusának stilushatása/. Ismét mások a filológiai kutatások legújabb eredményeit tárták a hallgatóság elé /Tóth István: Janus Pannonius genealógiája; Horváth Mária: A sevillai Janus-kódex/. Janus fordításának problémáiról a legilletékesebbektől /Weöres Sándortól és Csorba Győzöttől/, de "kivülállótól" is /Jelenits István: A Janus műfordítások nyelvi-stilisztikai problémái/ hallhattunk. Ugyanebben az időben volt a Magyar Irodalomtörténeti Társaság emlékünnepe is, s az

ott résztvevők ugyancsak érdekes előadásokat, színvonalas vitákat hallhattak /pl. Bécsy Tamás: A régi magyar irodalom tanítása a középiskolában/.

A szervezés kiváló volt. A programot jól szervezett irodalmi séta tette színesebbé. Egyik délután autóbusz vitt bennünket Szigetvárra. A Zrinyiek szellemét kerestük, de kissé illuzióromboló volt a várudvaron álló lovasszobor, mivel a lovas inkább egy tizenötéves nyurga kamaszra, a ló pedig egy a nyakát liba-módra nyutogató gebére, mint a hadvezér Zrinyire és harci ménjére emlékeztetett.

Derűtséget keltett az idegenvezető megjegyzése, hogy Tinódi Sebestyén emléket Szigetvár lakói úgy a szívkébe vésték, hogy három /!/ dülőt neveztek el róla: Tinódi-dülő, Lantos-dülő, Sebestyén-dülő.

A társaság /tanárok és diákok, pestiek, debreceniek és szegediek/ a komoly munka végeztével este is együtt maradt. A szegediek már az előző ülőszakok /Sárospatak, Sopron/ estéin is arról voltak nevezetesek, hogy kiváló hangulatot tudnak teremteni. Ezt a jó szokásunkat most is megtartottuk. A siklósi társasvacsora /amelynek tetőpontja a pestiek Janus-korabeli hangvételi ülőszak-paródiája volt/, és a Tettye vendéglőben elköltött szerényebb vacsora vidám nótázással, tánccal ért véget. De nem unatkoztunk akkor sem, ha kisebb csoportokra szakítva kellett töltenünk az éjszaka egyik felét. Ez a szétszakitás nem szervezési hiba volt - egyszerűen lehetetlen lett volna annyi szegedit együtt elhelyezni.

Egy kis izelítő a harkányiak programjából: Az egyik este fénypontja "A malomnak nincsen köve" c. dalunk dramatizálása volt.

Színhely: a harkányi turistaszálló társalgója.

Idő: éjfél után.

Szereposztás a következő: /szereplők a rendező utasítása szerint igen lenge öltözékben/

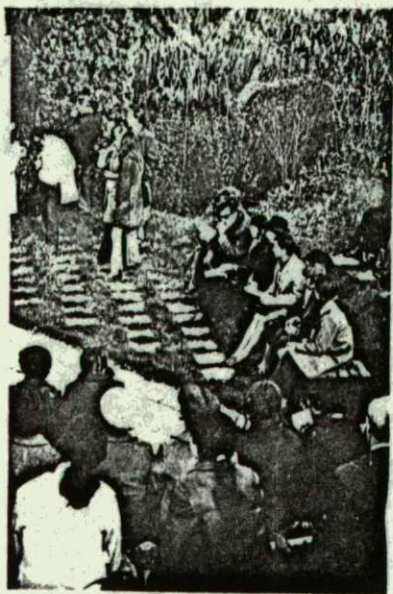
A malom: Karácsonyi professzor ur.

A köve, ami nincs: Szakács Edit, Keserü tanár ur kabátjával takargatva.

A szeretőket tiltó személy: Somi Éva

A két szerető Balázs Ildikó és Merényi László tanár ur /akiről meg kell jegyeznünk, hogy előzőleg mint riporter, rendkívül színészi tehetségéről tett tanubizonyságot/.

Egyszóval: jó volt, mert sokat tanulhattunk, mert vidáman töltöttük el azt a néhány napot.

Somi Éva

Téglásy Imre

Rossz dicsőítőének

Janus volt a nagy;
éjjel hallotta,
hogy a várárokbán
nyávognak a macskák
a párosodás
zöld kinjai közt,
és ő nem hívatta föl
magához Orsolyát,
hanem ledobta rájuk
az ólom tintatartót.

Janus volt a nagy;
ha néhanapján
egy kicsit beszitt
és dühös volt Marziora,
amiért elkéregeti tőle
a latin könyveit,
mert aranyért tapogatja
a nagy Udvarokat
elfeledkezve többször
a tisztes Küldetésről.

Janus volt a nagy;
rá egyre fujt a szél
és káromkodni sem tudott,
ha forró vért köpött
e borzongós vidéken,
ahol két rongyos földtúrót
kegyuri joggal megmenekített
a durva kőckötéltől,
míg eltűnődve rajtuk
Velence finom ólombörtönére gondolt.

Janus volt a nagy;
mert hitt abban,
hogy Mátyásunk eszét
egy kissé megpenditheti,
s haragja vesszejét
a félholdas törökre
fogja csapni egykoron
s e görbe bicska
nem fogja királyunk tetteit
tövében metszeni.

Janus volt a nagy;
ki tudta jól a végét,
ezért akart tehát
elszállni fegyverektől,
- nem hörtyögő
mellkaskiszáradásban,
egészen addig,
amig az ostrom percein
eszébe nem jutott,
hogyan érte ég a város.

Janus volt a nagy;
költőnek túl magyar,
embernek túl igaz.
A püspök így maradt alul.
Szlavón parasztok álltak
mindkét ágya mellett:
születni s halni
egyenként pannón volt
nékik ő a jános
ott a vánkások között.

Magyar költőnek még nem volt ötszázéves évfordulója. Pontosabban magának Janus Pannoniusnak lehetett volna: születése évfordulóján, 1934-ben. Az 1931-ben megalakult Janus Pannonius Társaság tervezett is gazdag ünnepségeket, de az akkor nagyhatalmu egyház meg tudta akadályozni a hajdani, világiass szellemű főpap ünnepelését. Azonban finis coronat opus: a költő halálának 500. évfordulóján már sikeresebben emlékeztünk. Március 27-től 31-ig Pécsen egymást érték a művészeti és tudományos események Janus Pannonius tiszteletére. Párhuzamosan zajlott a Magyar Irodalomtörténeti Társaság vándorgyűlése és a MTA Irodalomtudományi Intézetének "Janus Pannonius tudományos ülásszaka".

Az ünnepségek kezdetét jelentette március 27-én délelőtt Borsos Miklós új Janus-szobrának felavatása a Barbakán közelében, majd a két ülásszak közös megnyitója és

kiállítások megnyitása után, este, a pécsi Nemzeti Színház bemutatója következett: Eck-Farkas-Gyárfás Panegyricus című művét adták elő, melynek keretében Janus életét, műveinek jellemző mozzanatait egy dialógusokkal átszőtt balett-kompilációban el is táncolták.

Az ünneplés zajában csendesebb, de talán annál nagyobb művészi értéket jelentő esemény volt az a két kiállítás, mely a korabeli illetve a modern képzőművészet eszközeivel idézte Janust és korát.

A város központi kiállítótermében a magyar reneszánsz művészet legszebb darabjaiból, korabeli kódexekből és oklevelekből alakították ki a "Janus Pannonius és kora" című kitűnő érzékkel rendezett kiállítást. A másik, a Pécsi Képtár egyik termében, Martyn Ferenc festőművész 41 rajzát mutatta be: a rajzok az évfordulóra készültek, Janus Pannonius életének, műveinek egy-egy mozzanatát, vagy inkább ezek ihletését ábrázolják, tartalmazzák.

A Pécssett élő Martyn Ferenc az irodalmi indítatású rajzok kivételes mestere - ezt már olyan illusztrációi is jelezték, mint a Don Quijotéhoz, a Bovarynéhoz, Joyce Ulysseséhez készültek, de ezeknél is sajátosabb az irodalmi és grafikai kifejezést nagyszerűen értő, illetve megragadó eredményt jelentettek a két éve bemutatott Berzsenyi-rajzok, most pedig a mester mesterművei - a Janus Pannoniusról készült lapok.

Janusról nem maradt fenn hiteles ábrázolás. Mit tehet ilyenkor a festő? Martyn elvi válasza szerint két lehetősége van: vagy nem ábrázolja az arcot, vagy képzeletében megalkot egy fiktív portrét. Nos, a gyakorlatban ő nem ezt valósította meg – pontosabban egyszerre élt a két eljárással: megalkotta a portrét, de a néző mégsem lát konkrét arcot. Janus szemének fényét hiába keressük, mindig sötétben marad, a messzeségbe néz, nem találkozik senkiével. S bár a figurák kompozíciós rendje novellába illő történeteket jelez – önkéntelenül megalkotjuk gondolatban a történetek előzményeit és folytatását – az alakok valami hermetikus térben élvezik a halottak királyi függetlenségét pusztán elhelyezésük passzív egymásrautaltsága adja összetartozásuk jelét, s nem az élet elevensége szerkeszti a képet. Nem néznek egymásra, sem ránk, tekintetük örök – egy iránya más, s hogy követhessük, magunknak kell belépniük a képbe, fölvennünk a tekintetek irányát, s keresnünk – megtalálnunk azt a titkot és szépségét, melyet e halottak mindentudó magánya figyel.

Az utókor sokféleképpen emlékezik. Teheti ezt Martyn módján, a Janushoz legméltóbb "apollói" művészet szépségével is.

Bécsy Ágnes

PÁRTÉPÍTÉS

Aktuálisnak tartom az ujramegjelenő Bölcsész lapjain felvetni a pártépítéssel kapcsolatos problémáimat, hiszen ezek minden alapszervezetben felmerülhetnek, rengeteg gondot okozva a vezetőségnek is.

Milyen tényezőket vehetünk figyelembe?

Talán nézzük meg a felülről jövő támogatást.

A pártcsoportok és az alapszervezetek kapcsolata az utóbbi időben vált szervezetebbé. Az együttműködés még nem mondható kielégítőnek, konkrét formái, lehetőségei még nem bontakoztak ki.

- Részben az előbbihez tartozik, részben nem, a patronáló tanárok munkája. Azonban jelentős a nem párttag patronálók száma. Ez egyes esetekben determináló lehet, hiszen a személyes példa többet mondhat, minden más megnyilvánulásnál.

Egyéni beszélgetések formájában történő aktivizálás hatása nem egyértelműen pozitív:

- a hallgató érzi, hogy "törődnek vele",
- a másokban azonban mellőzöttség érzését keltheti,
- ha ez egy ember esetében többször megismétlődik erősen a rábeszélés érzését keltheti.

Mit tud nyújtani a kari KISZ vezetés?

Az alapszervezeti agit.proposnak a legnagyobb segítséget a továbbképzések adják. Ezek az ősszel folyamatosan indul-

tak, megvalósításuk azonban korántsem mondható kielégítőnek. Kari szintű politikai előadások száma kevés és látogatottságuk sem megfelelő.

Az alapszervezeti szinten folyó agit.-prop.munka értékelésénél nem árt nagyítót használni, ha haladást, eredményt akarunk elkönyvelni.

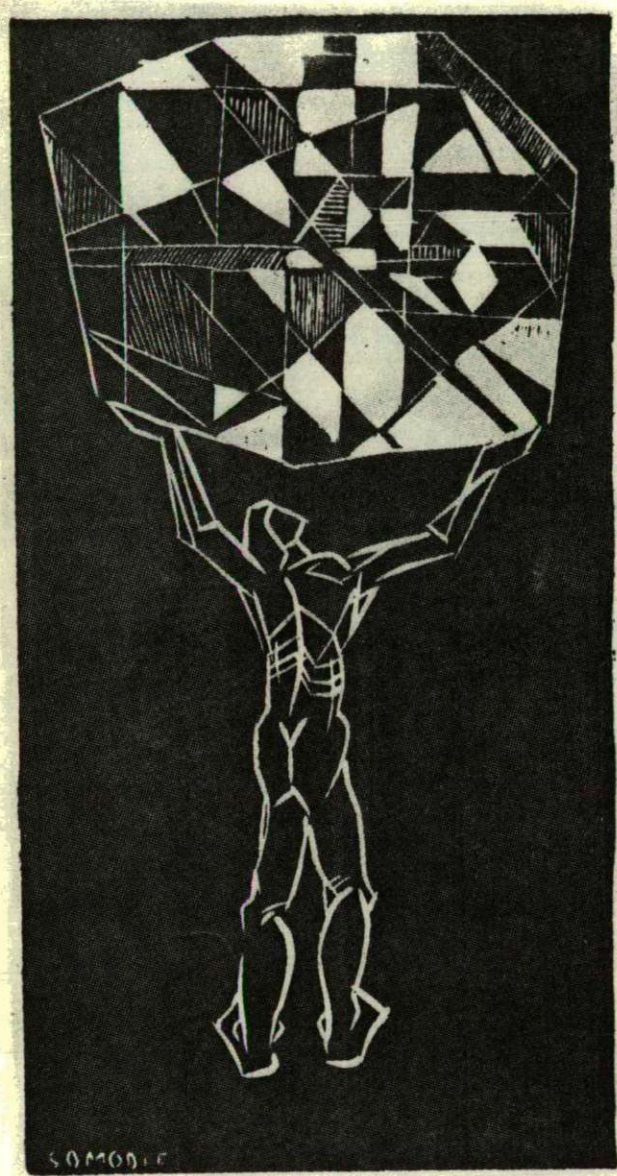
Ha egy hallgató kéri felvételét a pártba, még akkor is fellelphetnek objektív akadályok. Például ajánló tanárra van szüksége. Ha a patronáló nem párttag, rendkívül nehéz helyzetbe kerül. Miért?

- Kevés az olyan oktató akivel tanulmányaink során együtt dolgozunk. Ha nem vezetőségi tagról van szó, akkor ez az együttműködés általában a szemináriumok adta lehetőségekre korlátozódik.

Azonban ez sem jelenti mindig az egymással való jobb megismerkedés lehetőségét. Itt merült fel bennem az az érzés, hogy miért nem alakult ki oktatóink és hallgatóink között közvetlenebb kapcsolat, olyan amely többet jelent a hivatalos érintkezésnél. Hogy e téren nincs minden rendben arra nem kell beszédesebb példa, mint a Móra Kollégium "oktatóink emberközelben" címmel indult sorozata.

Azt hiszem, az itt felvetett gondolatok világosabbá tették, hogy viszonylag miért alacsony a hallgatói párttagok száma. Ha meggondoljuk, hogy a BTK olyan intézmény, mely jellegénél fogva a legtöbb és legjobb lehetőséget nyújthatja az ideológiai képzéshez, még több pesszimizmusra lehet okunk.

Szabó Gyöngyi

A JATE KISZ UNESCO KÖRE

Egyetemünk UNESCO köre nem rendelkezik nagy mult-
tal, aktivitása 1972 őszétől kezdve lendült fel. Tevékeny-
sége, mely az UNESCO alapeszméjét, a nemzetközi megértést
és kulturális együttműködést szolgálja olyan rendezvények-
ben, kiállításokban nyilvánul meg, amelyek különböző népek
kulturáját, nyelvét, szokásait ismerteti. A Kör 15-20 fős
tagsága adminisztrációs, szervezési és rendezői munkacso-
portokra oszlik, és tulnyomó többsége bölcsész hallgató.

Legfelsőbb irányító szervünk a Magyar UNESCO Bizott-
ság /MUB/, de terveink közvetlen megvalósításában nagy se-
gítséget nyújt az egyetemi KISZ VB is.

1971 novemberében a MUB Balassagyarmaton országos értekez-
letet tartott az összes magyarországi UNESCO - asszociált
középiskola és egyetemi UNESCO-kör részére, melyen termé-
szetesen a mi körünk is képviseltette magát. Ezen a konfe-
rencián elhatározás született, hogy a szegedi, a debreceni
és a budapesti tudományegyetemen működő UNESCO körök szo-
rosabb kapcsolatot teremtenek egymás között, azáltal, hogy
keresik az együttműködés lehetőségeit, és rendezvényeikre
kölcsonösen meghívják egymást. Ezen a téren máris jelentős
eredményekkel rendelkezünk. Legutóbb például a debreceni
kör "Az ember és a környezetvédelem" címmel rendezett egy
hetes földrajzi jellegű, kiállítással egybekötött UNESCO
programot, melyre a mi körünk képviselőjét is meghívták.
Az UNESCO központi kiadványait - köztük a kéthetenként meg-

jelenő "UNESCO Hírek" -et - közvetlenül a párizsi központból kapjuk rendszeresen az UNESCO négy hivatalos nyelvére: oroszul, angolul, franciául, spanyolul. De ezeken kívül az UNESCO japán nemzeti bizottsága is rendszeresen küldi tájékoztató kiadványát, és már kaptunk Olaszországból is nyomtatványokat. Itt említem meg, hogy körünk megszervezésekor - tekintve az UNESCO nemzetközi jellegét és soknyelvűségét - a nyelvgyakorlást is egyenrangú célul tűztük ki. A tagok a kiadványokat eredetiben olvassák a szakjuknak megfelelő nyelven, de még ennél is praktikusabb lehetőség volt például márciusban, amikor a nemrég életre hívott angol társalgási klubbal közösen rendeztünk egy klubbestet. Ennek az estnek a fénypontja az volt, hogy meghívtunk néhány Szegeden tanuló afrikai orvostanhallgatót, akik saját hazájukról, kulturájukról, nyelvükről számoltak be az érdeklődőknek. Ez év februárjában tartotta a MUB idei közgyűlését, melyen körünk ismét hivatalos volt. Mivel az 1972. évet az UNESCO központilag Nemzetközi Könyvének és a környezetvédelem évének nyilvánította, a közgyűlés vitájának központjában az említett témák magyarországi vonatkozásai álltak.

A MUB ígéretet tett, hogy a fenti témákkal kapcsolatban kiállítási anyaggal fog ellátni bennünket. A MUB évenként 2 ezer forint anyagi támogatást biztosít számunkra a különböző UNESCO rendezvények költségeinek fedezésére. A Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán működő UNESCO dokumentációs központtal

együtt évente 2-3 alkalommal egy teljes estét betöltő rendezvény, illetve kulturműsor szemléltető anyagát szokta elküldeni körünknek.

Május elején került bemutatásra az a francia anyag, amely legutóbb érkezett az UNESCO-tól. A kultúrest keretében bemutatunk egy 40 perces, színes, mozgófilmet Versailles-ról. Ez az anyag számos hanglemezt, képeskönyvet, diapozitívet tartalmaz Franciaország kulturájáról, multjáról és jelenéről.

UNESCO-körünk életében nagy eseményt jelentett ez év március 31. és április 1. Ez a két nap jelentette ugyanis az első alkalmat arra, hogy szegedi egyetemisták szomszéd országunk, Ausztria UNESCO-s diákjaival, s mi több, az osztrák ENSZ Társaság főtítkárával, Dr. Axel Wüstenhagennal személyesen megismerkedhessenek.

Igaz, hogy a 20 főt számláló csoport elsősorban a MUB és az ELTE UNESCO körének vendége volt, és csak kirándulni hozták el őket Szegedre.

Az alapos előkészületnek volt köszönhető, hogy sikerült egy élményekben gazdag kétnapos programot összeállítani, melyben a szegedi Radnóti Gimnázium és a hódmezővásárhelyi Bethlen Gimnázium, mint UNESCO-asszociált iskolák, néhány tanulója is résztvett.

Már összeállítottuk őszi tervünket is, melynek érdekessége lesz egy vetített képes beszámoló az elmúlt évben Hamburgban megrendezett UNESCO Nevelésügyi Konferenciáról, amelyet Dr. Ágoston György professzor fog megtartani. A programban szerepel még ezen kívül több kiállítás, köztük az UNESCO fennállásának 25. évéről és Franciaországról.

Beszámoló a tanszéki összekötőhálózat munkájáról

A szocialista demokratizmus fejlesztésének néhány kérdése a Bölcsészettudományi Karon c. anyag a kari demokratizmus kérdését vizsgálja. Zárórésze a hallgatóság és tanárok közötti kapcsolatról ill. véleménycseréről tesz megállapításokat.

A hallgatóság és tanárok közti véleménycsere elég formális, és csak konkrét szervezési kérdések lebonyolításánál funkcionál. Pozitív eredmények - /a tanszéki összekötők résztvesznek a tanszéki értekezleteken, a hallgatókat is bevonják a tanszékek munkájába -/ csak ritkán születnek.

Ezek okait a hallgatóság oldaláról akarjuk vizsgálni - a tartalmi munka szintjén.

A tanszéki összekötők hálózatát azok az új rendeletek hívták életre, amelyek 1969-70-ben léptek érvénybe /pl.: Új működési és szervezeti szabályzat/. Csak emlékeztetnénk arra, hogy az új rendeletek szellemét a hallgatói jogkörök kiszélesítése, a hallgatói öntevékenység súlyának megnövelése fémjelzi. Tény, hogy az új rendeletekben biztosított lehetőségek az eddigieknél sokkal nagyobb mértékben építenek a hallgatói önállóságra az érdekvédelmi munka és az oktatási folyamat tartalmi területén. Ezek az új lehetőségek a KISZ tanulmányi munkájának előterébe egyrészt az új tanulmányi szabályzatok széleskörű ismertetését állították, másrészt olyan tevékenységi formák és módszerek kidolgozását, amelyeken ke-

resztül az adminisztrációba süllyedés veszélye nélkül érvényesülhet az új lehetőségek szelleme. Ez hívta létre a tanszéki összekötők rendszerét, amelynek célja a közvetlen kapcsolatteremtés volt a hallgatóság és a tanárok között, nem pedig a jelentéseken alapuló oda-visszacsatolás. Nem utolsó sorban a tanszéki összekötőhálózat feladata lett volna, hogy az összekötők - mint legjobb ismerői a hallgatói érdekvédelmi problémáknak -, közvetítsék a hallgatókat érintő problémákat a Kari Tanács és Egyetemi Tanács felé.

A tapasztalatok azt bizonyították, hogy még két év sem volt elég ahhoz, hogy túlhaladjuk az előkészítés stádiumát e téren. Eppen ezért a tanulmányi-érdekvédelmi munka központi feladatává tettük ez évben, hogy pontosan körvonalazzuk a tanszéki összekötők munkájának elvi kritériumait és módszereit, pontosabban működési területük jogkörét.

Erre az őszi vezetőképzőn került sor, de hogy eredményhez nem vezetett, arról tanuskodott a karon kialakult hangulat.

A tanszéki összekötők nem vesznek részt a tanszéki értekezleteken, ha pedig részt vesznek, megnyilatkozásaik kimerülnek a részkérdésekben, kritikai észrevételekben. Arra a szintre nem jutnak el, hogy az általuk aktív információszerzéssel összegyűjtött közösségi érdekű hallgatói véleményeket az oktatási folyamat alakításából szót kérő javaslatok formájában vigyék a tanszékek elé. Ez azonban csak a kérdés egyik oldala, azaz a tanszékek jogos panasza.

Más szempontu megközelítés a tanszéki összekötők panaszát állítja előtérbe. A tanszékek csak az utolsó pillanatban, vagy egyáltalán nem hívják meg az összekötőket a tanszéki értekezletekre. Esetenként véleménynyilvánításuk eredménytelennek bizonyul;

Alaptalannak tűnik viszont a tanszéki összekötőknek az a panasza, hogy nem ismerik kellőképpen a működési területüket szabályozó rendelkezéseket, hiszen a hallgatók által kézbe kapott "A hallgatókra vonatkozó jogszabályok 1971." első oldalán az I. Általános rendelkezések 1/a. pontjában kiemelt helyen szerepelnek a szabályzat azon pontjai, melyek "KISZ választott egyetemi szerveinek a hallgatókat érintő tanulmányi és vizsgaügyekkel kapcsolatos jogait szabályozzák".

Ezeknek az anyagoknak az elkészítése és a hallgatókhoz nagy példányszámban való eljuttatása éppen azt próbálta kiküszöbölni, hogy évről-évre tájékoztató előadások keretében újra kelljen informálni a hallgatókat az őket érintő jogszabályokról. A hallgatókra vonatkozó jogszabályok ismertetése és értelmezése megtörtént ez évben is, de csak az I. évfolyamon, feltételezve, hogy a felsőbb évfolyamok hallgatói és tanszéki összekötői maguk is képesek ezek értelmezésére.

Ezen problémák tudatában dolgozta ki véglegesen korvonalazott formában a Kari Bizottság Tanulmányi Munkacsoportja a tanszéki összekötők feladatkörét és kötelességét, s ez a tanszéki összekötők feladatkörét és kötelességét, s ez a tanszéki összekötők március 12-én lezárított munkaértekezletén megvitatásra és elfogadásra került. Ez a munkaértekezlet azt a határozatot hozta, hogy a további adminisztratív ellenőrzés szükségességét kiküszöbölve, önmaga válik a tanszéki összekötők beszámoltató fórumává is, amelyre első alkalommal a tanulmányi év utolsó hetében került sor. o

E cikk semmiképpen sem az összefoglalás igényével készült, mindössze első alkalommal kívánta felvetni a tanszéki össze-

kötőhálózat kérdését, s nem utolsó sorban azért, hogy minden hallgatóval megismertesse az összekötők névsorát:

<u>Történelem:</u>	Fehér Ibolya	II.évf.
	Karig Zsuzsa	III.évf.
	Glósz József	IV.évf.
	Tanács Erzsébet	II.évf.

<u>Magyar Irodalom:</u>	Bubreg Erzsébet	II.évf.
	Szóbel Eszter	IV.évf.

Magyar Nyelvészet és Általános Nyelvészeti Tanszék:

	Tóth Teréz	II.évf.
	Horváth Judit	III.évf.
	Galgóczi László	IV.évf.

<u>Pedagógia:</u>	Csajághy Réka	IV.évf.
	Nagy György László	IV.évf.

<u>Pszichológia:</u>	Bajcsy Katalin	II.évf.
----------------------	----------------	---------

<u>Orosz:</u>	Szarvas Mária	III.évf.
	Balogh Sarolta	IV.évf.
	Balázs Ilona	

<u>Olasz:</u>	Balogh Judit	III.évf.
---------------	--------------	----------

<u>Francia:</u>	Albert Sándor	IV.évf.
-----------------	---------------	---------

<u>Német:</u>	Berta Árpád	III.évf.
---------------	-------------	----------

<u>Angol:</u>	Csontos Márta	III.évf.
	Kürtössy Katalin	IV.évf.

Klasszika-Filológia:

	Szigeti Ferenc	III.évf.
--	----------------	----------

A Kari Bizottság
Tanulmányi Munkacsoportja

FELHÍVÁS HELYETT

As előző számunkban meghirdetett "műfordítóverseny" határidejét november 20-ra meghosszabbítjuk, hogy azok, akik nyáron még fordítottak vagy most fordítanak munkáikat beadhassák. /Másik ok: a vizsgaidőszakban a tan-
székek sem tudták volna elbírálni a már meglevő pályá-
zatokat./ A feltételek a korábban megadottakkal azono-
sak. A beadott fordítások közül két novellát - mintegy
"izelítőül" - most közlünk.

/Szerk./

BEMUTATJUK B. S. JOHNSONT

B.S. Johnson, fiatal angol író, május elején
itt járt Magyarországon, és ez adta az ürügyet és az aktu-
alitást ahhoz, hogy egy novelláján keresztül bemutassuk őt
a BÖLCSESZ-ben.

Az alábbi sorok nem ismertetés vagy értékelés akarnak lenni -
erre hivatottabb Szegedy-Maszák Mihály cikke az 1972/3-as
Nagyvilágban - csak néhány gondolat, mely segíthet Johnson
megismerésében.

1939-ben született Londonban. Eddig két verseskötete jelent
meg és számos novellája. Fő műfaja a regény: az angol "új
regény" legjelentősebb képviselője. Az angol irodalom régi,
azóta nem igen követett /Sterne/ és újabb, sokat utánozott
/Joyce, Beckett/ irányzatainak folytatója, továbbfejlesztő-
je. Eddig 1963-tól, öt regénye jelent meg, a hatodik most
van nyomdában. /Travelling People - Utazó emberek, 1963;

Albert Angelo, 1964; Trawl - Halászháló, 1966; The Unfortunates - A szerencsétlenek, 1969; House Mother Normal - Normális Házanya, 1971; és Xtie Malry's Own Double-Entry - Xtie Malry kettős könyvelése, 1972; /

Tematikailag ezekben nincs semmi meglepő. Az első négy, egyre konkrétan önéletrajzi jellegű műben csak önmagáról ír, saját problémáit helyezi a középpontba, ezeket boncolgatja, ezekre próbál megoldást találni. Ez az önboncolás, önelemzés láthatóan és hihetően őszinte és nagyon meggyőző. Szerinte is az őszinteségen van a hangsúly az írásaiban. "Magannak irok" mondja, "a problémáimról, melyek befolyásolnak, kiírom őket magamból, amilyen pontosan tudom." Ez az őszinteség néhol szokatlan, megdöbbentő, de mindenképpen hasznos. Ebből a szempontból a csúcspont szerintem a harmadik regénye, ahol a szemünk előtt húzza végig "gondolatai keskeny hálóját múltja széles tengerén", és a folyamat végén megszabadul, katarzisszerűen megtisztul az addig ránehezedő magányérzettől, izoláltságtól. Az út végén más emberként száll partra, ahol új élet, otthon, szerelem várja - legalábbis a befejezés erre utal. Ugyanakkor a megoldás szolipszisztikus, múltat tagadó jellege kényelmetlen érzést kelthet az olvasóban - ez az író, /és a valóság/ szempontjából azonban lényegtelen. Az első négy regény után "izület" következik, amely irányváltozást, de egyben folytonosságot is jelent. Az irányváltoztatás a tematikában hangsúlyozott, Johnson saját magából kezd kifelé, társadalmi problémák felé fordulni. Társadalmi jellegű kérdéseket már eddig is felvetett, de ezeket mindig mellékesen, a saját énjén át "tükrözve és megtörve", azzal

összefüggésben mutatta be. Az ötödik regény az objektív időt remekül érzékeltető módszerrel egy szegényház 9 idős lakójának és a házanyának /gondnoknőnek/ fésüként egymásbaillesztethető, szinkron belső monológjain keresztül mutatja be sivár életük egy ijesztően átlagos napját. A különböző fokú szenilitástól eltekintve szellemileg ép öregeknek múltjukat idéző, nosztalgikus emlékezéseik mellett el kell tűnniük a "normális" házanya csipkelődéseit /szószerrint, ollóval!/ goromba tréfáit és perverz fajtalankodásait. Emellett a jellemábrázolás szeptem ebben a regényben a legjobb. "Történetet elmondani, figurát bemutatni a film, TV sokkal jobban képes a regénynél; ez utóbbi egyik nagy lehetősége viszont a belső monológ." - mondja Johnson, és ezen állítás második felének kétségtelen bizonyítéka a House Mother Normal.

Most még néhány szót Johnson művészetének egyik központi problémájáról, az olvasó - író /regény/ viszony, illetve maga a regény átalakításáról, arról a kísérletről, hogy ezeket a kor követelményeinek megfelelővé tegye. Ezzel kapcsolatban két szempontot emelek ki.

Az egyik a nyelven túli, nonverbális eszközök merész használata /üres, fekete oldalak, lyukak a lapban, dobozregény/, amely egyrészt az olvasó figyelmének felkeltését és lekötését, másrészt szavakkal nem, vagy csak kevésbé árnyaltan kifejezhető jelentések közlését teszi lehetővé. Az Albert Angeloban a lapba vágott lyuk rengeteg lehetőséget lők az olvasó elé, aki talán elgondolkodik és észreveszi az így felvillantott

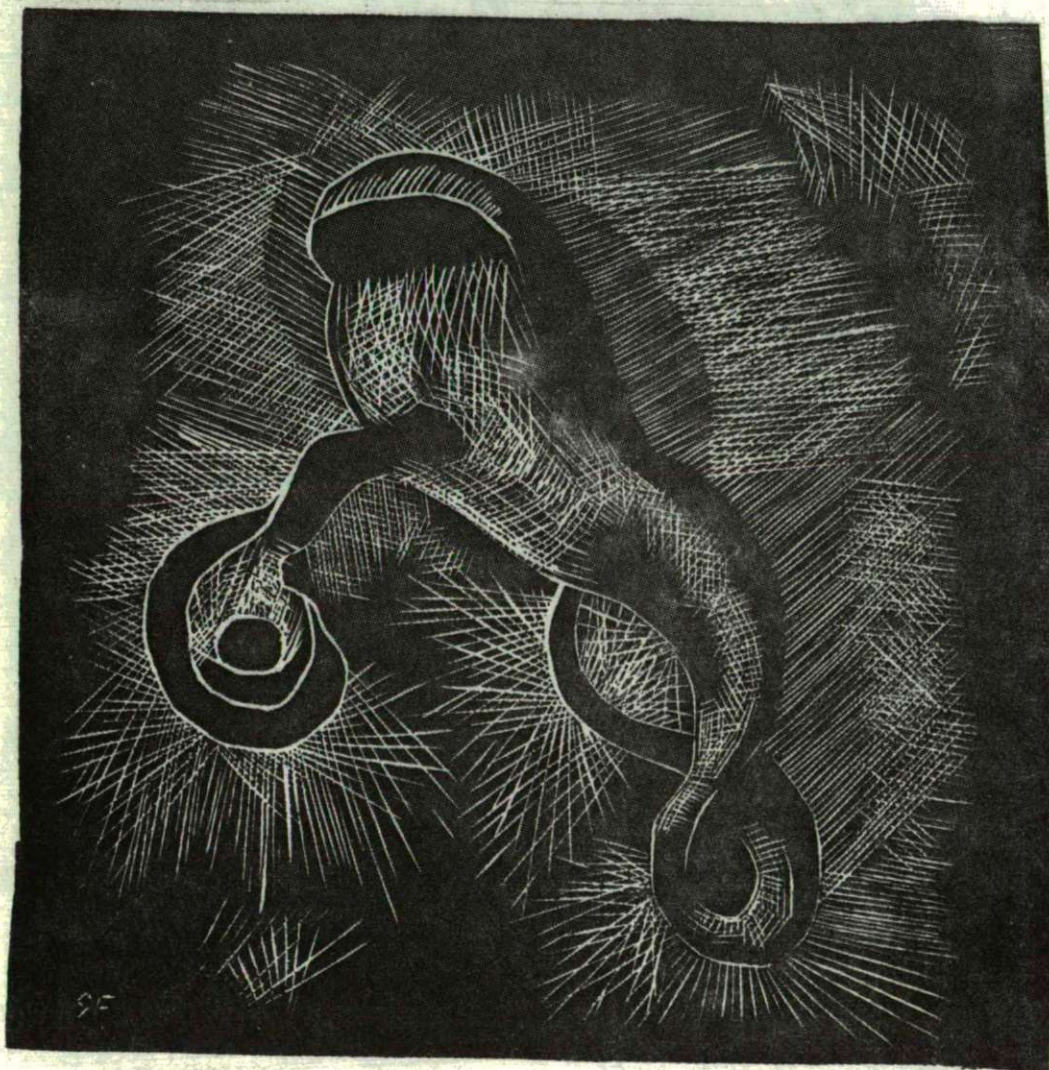

előérzeteket, utalásokat gondolatokat.

A másik nagyon fontos szempont Johnsonnál az író-olvasó viszony közvetlenné, néhol kétirányúvá tétele. A kétirányúság azt jelenti, hogy a regényt nem tekinti késznek a megírással, hanem csak az elolvasás befejeztével, és az alkotás során nem csak ő, az író aktív, hanem az olvasó is az lehet. Állandó elidegenítő effektusokkal éri el, hogy az olvasó végig tudatában van annak, hogy regényt vagy novellát, egyszóval műalkotást olvas, nem pedig egy történetet figyel, élethű figurákkal, nagy azonosulási lehetőséggel. A regény szerkezetének feltárásával, az írás folyamatába való állandó bepillantás-engedéssel, sőt azzal, hogy hagyja az olvasót belenyúlni a mű elkészítésébe, az író arra törekszik, hogy az ember ráébredjen arra, hogy műalkotást tart a kezében, mögötte az íróval, aki szintén ember, és legalább olyan fontos mint a regény hősei, arra is, hogy maga az olvasó is önálló lény, nem szabad azonosulnia a mesével, tartania kell magát, nem pedig menekülni a valóság elől. Az olvasó bevonásának kísérletére példa a negyedik regény, amely egy dobozban van, és 27 különálló, hosszabb-rövidebb részét az olvasó tetszés szerinti sorrendben olvashatja. /Állítólag a Modern Könyvtár sorozatban magyarul is megjelenik, de sajnos, könyvformában./ A hatodik regényében Johnson, mint író, beszélget a figurával, állandóan kommentálja a kezünkben tartott könyvet, mint regényt, a figurák is tudják, hogy regényhősök és az olvasók sem történetet olvasnak, hanem nagyon érdekes, szokatlan és tanulságos élmény részesek. A *Xtie Malry's ...* ebből a szempontból Johnson kiemelkedő alkotása. Nem véletlenül idézi az egyik fejezet élén

Széll Zsuzsa Válság és regény c. tanulmányából a következő sorokat: "...tartalmi és formai átalakulása közben a regény önmagát is szükségszerűen ironikusan szemléli. Parodisztikus formákban tagadja önmagát, hogy önmagán túlnőhessen." Az olvasóhoz való közvetlenség legszebb példája az Albert Angeló vége, ahol félbeszakítja a mesemondást és a regény leple alól kilépve odaáll az olvasó elé és orditozik vele, szitkozódik, mert végülis, a regény írása közben rájött, hogy a mondanivalóját /a költő helyzetéről egy olyan közegben, ahol senkit sem érdekel a költészet/ másképp nem tudja közölni.

B.S. JOHNSON

BECSAPÓDÁSI KÖZÉPPONT

MEGERŐSITEM 0035 ÓRAKOR AZ ELLENSÉG ELFOGLALTA A
ST ANSELM KATEDRÁLIST 07464219 STOP VÁRJON TOVÁBBI
PARANCSRA ZPK

Elias kellett Johnnak, Elias Caenből, aki már Amiensben és Salisburyben is dolgozott, aki kijárta St Denis /ahol elkezdődött/ és Chartres leheletfinom iskoláit, Elias, aki még elég fiatal volt ahhoz, hogy lássa egy székesegyház megtervezését, felépítését és felszentelését, hogy elkészíttesse, befejeztesse azt még John életében.

Johné volt az építés kezdeti szándéka, az építése, a szándék, melyet majd harminc éven át dédelgetett, és ennek első próbája Elias rábeszélése volt. Bizott abban, hogy az építész tud mindent ami most lehetséges és figyelemreméltó az építészetben, ezenkívül mintegy egyenlő társas viszonyt ajánlott fel neki a tervezett műben. És szerencséje volt, mert Elias nem sokkal megérkezése után megismert, és elvett egy falubeli asszonyt, s Johnnak így módjában állt biztosítani számára egy szűk közösségben a megbecsülést és a helyet azáltal, hogy Eliast mesterré tette.

Ügyeljen az emberei kényelmére, de ne áldozza fel a levegőt a kényelemért.

Nincs itt se kényelem, se levegő ebben a sötétben:
bárhol lehetnénk, a semmiben is.

Az alapzatot harminc lábnyira mélyítették, amíg el nem érték a talajvízszintet. Néhányan azt mondták, ez nem elég mély, és másik helyet kell keresni, messzebb a folyótól, ott, ahol a feküdközet közelebb van a felszínhez; mások azt, hogy köny-

nyebb, kisebb szerkezetet kellene építeni, sőt, hogy a toronyra egyáltalán nem is kell csúcs; de Elias érvelt, harminc láb elég, éppen elég.

Igy hát árkokkal kirajzolták a keresztalakot, háromszáz láb hosszában, száznyolcvan a kereszthajókon át, és két kőfejtőből és a tizmér földes körzetben levő romok legtöbbjéből napi hetven kocsi terméskővel feltöltötték.

John pedig egy közeli dombon állt, és hosszú székesegyházának alakját végre a földön látta, már nem papíron, vonalakban.

A föld feletti munkát először a hajón kezdték meg, és olyan gyorsan haladtak, ahogy John remélni merte csak: nyolc éven belül fent voltak a bazilikális ablaksor magasságánál, a következő öt év pedig már a beboltozást látta. A nyugati front munkálatai sem maradtak le messze, és a hajó befejezésekor az is elkészült az övpárkány magasságáig, éppen a nagy, köralakú ablak felett, melyhez Elias mester öt anakoncentrikus réteget tett, át a belső falig: abban az időben ennek nem volt párja Európában.

Térkép utalási szám 07364219...

A St anselm székesegyház tornya...Igen.

Tizenhat évvel azután, hogy John először rábeszélte Eliast, hogy építse fel a székesegyházát, egy tűzvész súlyosan meg rongálta a részben felépült kórust és az apszist, és vitát kavart Elias és segédje, Nicolas között arról, hogy ezeket mi módon kellene újjáépíteni. John határozottsága az első problémát úgy oldotta meg, hogy még több pénzt szerzett a Koronától a veszteség pótlására; és látván, hogy veszélyben forog Elias teljes, minden részében összefüggő elképzelése a kated-

rálisról, Nicolas újítaniakarását és tehetségét sikeresen más irányba terelte azzal, hogy megbizta a káptalanterem megtervezésével. Ezt ő az új, dekorációs stílus szerint oldotta meg, karcsú központi oszlopból ívelő legyezőboltozattal, és olyan tökéletes visszhanggal, mely a helyet olyanná tette, mintha az ember felnagyított koponyája lenne, de melynek akusztikája lehetővé tette, hogy egy elővigyázatlan püspök suttogását mindenütt hallják a káptalani üléseken: könnyed, kicsinyített ellenpárja a főépület súlyos tömegének.

Pontosan délkeletre, bemérési szög átkozottul közel a 108 fokhoz. Majd a levegőből megerősítik, feltehetőleg éppen hajnal előtt.

A legjobb vándorló kőfaragó egy ateista volt, egy szoknyavadász, egy művész. Elias az ügyességéért alkalmazta, nem pedig a nézetei vagy az erkölcsi miatt: mert becsületesen bánt a kővel, örömet lelte annak sajátos tulajdonságaiban, a követ pontosan arra használta, ami volt. A kőfaragó egy vízköpő majommal állt szeliden hálátlan bosszút vallásos patrónusán, amely a kántor szobájából, az oldaltető magasságában úgy látszott, hogy összegörnyed, kezével a combjai között; de előlről egészen másképp festett. Egy ovális kavicsot téve egy lefolyóba úgy, hogy az felváltva visszatartotta és kiengedte a vizet, a kőfaragó elérte, hogy amikor esett, a majom türhetően élethű lövellésekkel maszturbált. A kőfaragón kívül soha senki nem volt olyan helyzetben, hogy ezt láthatta volna, ő volt az egyetlen, aki ezt valaha értékelte és nevetett rajta: úgy tekintette, mint csak az ő kedvéért létező művészetet. A majom termékeny féktelenséggel tisztelgett az esőnek a tizenhetedik század közepéig, amikor is a lefolyó korróziója és a

kavics kopása miatt az egyszerű mechanizmus elromlott.

Távolság 8500 yard, egyenlők 21-23 fokos emelése a klinométeren.

Elias mindig tudta, hogy az alapozás teherbíró képessége nagyon korlátozott: a bizonyosság, hogy a torony soha nem fogja megtartani a sisakot, melyet rátervezett, éppen ötvenötödik születésnapja előtt érte, de csalódottságát mérsékelte a felismerés, hogy felépítheti a tornyot a kívánt magasságig, talán még magasabbra is, ha Nicolas dekorációs stílusát alkalmazza egy áttört, üreges csúcsra, mely kétharmadát, vagy annyit sem, nyomja a tömör sisak sulyának. Így tehát Elias és Nicolas nagy békességben dolgoztak együtt, hogy felépítsék a tornyot, mely finoman változtatta formáját, ahogy a földön állók különböző távolságra mentek tőle, mert rácsos és könnyű volt, finoman arányos összejáték az építész-mesterség és a tér, az áttört rondelék és körözsák között.

Első bemérő lövés 8800 yardra...

Az építés bejező mozzanata az urna elhelyezése volt a torony csúcsán; ez tartalmazta Szent Anselm ereklyéit az Igaz Kereszt egy kis darabkájával együtt. John beteg volt és öreg, de nem hagyhatta, hogy más végezze el a szertartást. A kis lepecsételt ólomtartállyal a kezében egy széken lassan felhúzták a torony belsejében, és a taposómalomban ugyanazok az emberek álltak, akik az épület minden egyes kövét a helyére tették. A csúcsot Elias és Nicolas egy külön megnagyított rondelen át kíségették az ideiglenes állványzatra, melyet a torony köré ácsoltak. Megremegett, amint az ólomurnát a helyére csúsztatta, megfordult, lenézett, a szélén át hangokat hallott, nem nézett a többiekre,

viisszamaszott a székéhez. Elias követte, Nicolas ottmaradt, hogy habarcsot tegyen az ereklyéket magabazáro köré.

...második 8200 yardra...

A felszentelésnél a kőművesek felhelyezték az égetett üveg és zománcozott csempéket. Az egyik bosszankodott, hogy a papok úgy viselkednek, mintha az épület csak hozzájuk tartozna; sőt, mi rosszabb, Istennek tulajdonították, nem nekik. Egy barátja köpött és így szólt: Legyen övék, hadd csinálják. Egy harmadik őszintén hálás volt, hogy megélhetést biztosított neki húsz éven át, lehetővé tette, hogy megnősüljön és családot alapítson: Hol találtam volna ilyen munkát máshol, kérdezte, más patrónusok nincsenek. Ez még itt lesz amikor azok a csirkefogók már meghaltak, szólt egy másik. És az a nyavalyás istenük is, mondta az első.

...figyeld meg, felezd a különbséget, még két bemérő lövés, figyeld, felezd a különbséget, ez meg kell hogy adja a becsapódási középpontot: a St Anselm székesegyház tornáyt.

John és Elias, a korhoz képest öreg emberek.

John mondta: Miért építesz?

Elias mondta: Építész vagyok...

John mondta: Nem Istennek?

Elias mondta: Építész vagyok. Istenben nem vagyok biztos.

John mondta: Többé már én sem.

Elias mondta: Akkor miért pazaroltad el magad erre az Isten házára?

John mondta: Azért, hogy legyen egy hely másoknak, ahol lehet segígesnek tünik hinni Istenben.

...Akkor kezdjük el az effektív tüzelést. Lehetetlen tovább ellenőrizni napvilágig. A tüztávolságot mindenképpen befolyásolják a hőmérséklet, az ágyú elhasznált-sága, az indítótöltet ereje, az időjárás és más, nagyjából ismeretlen tényezők, egyszerűen tüzelni fogok és remélem, ez nem tudomány, bár szeretik bizonygatni, hogy az. Most próbálj meg aludni.

A tizenötödik századra egy kis körülzárt terület volt ott; a tizenhatodikra egy kisváros; a tizenhetedikre a város gyerekei kifejlesztett egy korai labdajátékot a káptalanteremtől a kórusig húzódó átjáró falai és támfalai előtt. A függőlegek olyan pontosan álltak mint mindig.

ÁLLJON A HÁRMAS ÚTEG MELLETT STOP IRÁNYZÉK 07364219
BEMÉRÉSI SZÖG 109°15' ELSŐ VILLANÁST SZEMMEL ELLEN-
ŐRIZNI UTÁNA TÜZELÉST PARANCSRA KEZDENI ZPK

A tizennyolcadik század második feléből annyira hiányzott a tisztelet, hogy szükségesnek találtak egy feliratot erősíteni az északi kereszthajó keleti falára a következő szöveggel DÉFENSE D'URINER; melyhez egy héten belül nem hivatalosan hoz-zátették SOUS PEINE DE CONFISCATION DE L'OBJET

... a rohadt toronyra, azt mondja, ki a fene akarja eltalálni azt a rohadt tornyot, mi az ördögöt használ az, a szerencsétleneket alatta, azokat kell eltalálnunk, szegény fickók, bár azzal a strapával amit eddig ez a vén jószág kiállt, ha ráállunk arra a rohadt torony-ra, örülök, ha a várost eltaláljuk, nem azt a ro-hadt templomot...

Egy ájtatos felbuzdulás /vagy a félelem attól, hogy lehetetlen a kötelet átdugni a tű fokán/ a székesegyház nagyon alapos

restaurációjához vezetett a tizenkilencedik század közepén. A málló, megfeketedett, caeni köveket visszavágták, és nagyon hasonló kőből készült burkolatot alkalmaztak. A levéltekercseket és a kőrózsákat, ahol megsérültek, egyszerűen lefaragták és nem pótolták. Ezután a St Anselm katedrális szemmel láthatólag ugyanaz az épület volt, de a huszadik század eleji Kunstwissenschaft számos kérdésben tévedett.

T Ü Z I

/angolból fordította:

Novák György/

Antti Hyry:

EGY ORSZÁGUTRÓL INDULT

Egy országutról indult sétálni egyenesen előre, szántóföldeken és árkokon át, pajták mellett, és az árkokban növénybokrokon keresztül. A szántóföldekről a sövényen át az erdőbe ment, lucfenyők, erdei fenyők, borókafenyők és kövek mellett lépkedett el, és az erdő szélére, a mocsárhoz ért. Keresztülhaladt a mocsáron, átgyalogolt a mocsárban levő szigeteken is, ha elébe kerültek. Gyorsan folytatta útját folyókon át, erdőkön keresztül, tengereken, tavakon át és falvakon keresztül, és végül visszaért az országut ugyanazon helyére, ahonnan elindult sétálni egyenesen előre.

Ugyanigy körbejárt az első utirányra merőlegesen és még néhányszor a közbeeső utvonalakon. Mindannyiszor az országutról indult, és végül mindig eredeti irányába ért vissza. Köreit róva egy bizonyos ut megtétele után meg-megállt és fölfelé nézett, s ahányszor csak fölnézett, mindig az eget és a napot vagy a holdat és a csillagokat látta.

Állt az országuton, és zsugorodni kezdett. Az ut kavicsa kőrakássá változott, a kövek pedig nőttek, akkorára nőttek, mint ő, és a porszemek, melyek a levegőben libegnek, vele egyenlő nagyságúvá váltak, majd egyre nagyobbak lettek. Még kisebb lett, míg végül nagy összevisszaságot látott, mely körülötte forgott-keringett. Ugyanakkor tágas hely állt rendelkezésére. Egyre kisebbedett, és igyekezett a zürzavar részecskéi között maradni, hogy jól lásson. Ahogyan a részek egyre nagyobbak lettek, kezdtek szürkévé és áttetszővé válni, és amikor tovább nőttek, teljesen eltűntek. Végül egyedül maradt, megmozdította kezét, lábát, és sehová sem esett le, mert seholsem volt.

Nőni kezdett visszafelé, el a részecskék és a káosz mellett, el a porszemek és a homokdarabkák mellett. Növés közben elhagyta az országuti kavicsot, és hamarosan az uton állt valódi nagyságában.

Az országuton állt és nagyobbodni kezdett. Magasabb lett, mint az utmenti fák, feje a felhők tetejéig ért. Hirtelen megpillantotta azt a gömb alakú helyet, ahol állt, s a nap és a hold irányába nőtt. Felemelte lábát a földgömből, s a napot elhagyva a csillagok felé nyult. Észrevette, hogy nem érheti el a csillagokat, mert bár lába, mely a földhöz közel volt, nőtt, felsőteste sokkal kisebb maradt. De eszébe jutott a relativitáselmélet, és elkezdett a helyes módon növekedni. Elérte a csillagokat, ezek hamarosan alul elmaradtak mellőle, s miközben nőtt, végül minden teljesen eltűnt.

Egyedül maradt, kezét, lábát mozdította, de sehová sem esett le.

Tovább nőtt és csakhamar megpillantotta a zűrzavart és részeit. Növekedésében elhagyta a káoszt és a porszemeket, el a homokdarabkákat és az országuti köveket. Hamarosan az úton állt eredeti nagyságában.

Elindult az országutról és majdnem sirt. Hazasétált elvett az asztalról egy citrancot, fölszelte, fogott egy kanalat és enni kezdett. Érezte a gyümölcs ízét, zsenge fűzfavessző héjára, erdei fenyő tűlevelére emlékeztette.

Ez vált benne gyümölcssé. S miközben evett, a derűs ősz jutott eszébe, amikor a fagy már megtisztította a folyó vizét, s a fiúk menyhalra horgásznak, és amikor a fagy már megérlelte az áfonyát az erdőkben és a mocsarakon, és amikor a levegő olyan, hogy ha lélegzik az ember, mindebből egy rész a belséjébe jut, és súlyossá teszi létét.

/finnből ford.: Csepregi Márta/

folyóiratszemle

Francia nyelvű folyóiratok

Ezuttal az egyetemünk folyóiratolvasójában szép számmal fellelhető francia kiadványokról próbálunk rövid tájékoztatót nyújtani. Nemcsak Franciaországból, Belgiumból érkeznek hozzánk francia nyelvű folyóiratok. Egyéb - ténylegesen más országban működő nemzetközi szervezetek is rendszeresen publikálják kutatási eredményeiket francia nyelven és ezek közül is jónéhány rendelkezésre áll az olvasóban. Lássuk először a Bölcsészkar hallgatói érdeklődésének leginkább megfelelő irodalmi folyóiratokat.

Ezek között is megkülönböztethetők egyrészt olyanok, amelyek tulnyomó többségében vagy kizárólag elméleti, kritikai tanulmányokat, másrészt olyanok, amelyek eredeti szép-irodalmi műveket, novellákat is hoznak lapjaikon.

Kritikai folyóiratnak tekinthető a "Les Lettres Francaises", amelynek főszerkesztője Aragon. A hetilap irodalmi, színházi zenei -, képzőművészeti- és filmkritikákat közöl, mintegy figyelemmel kíséri űrhelyéről a francia kulturális élet minden rezdülését. Marcel Martin, aki az ezévi cannes-i filmfesztiválról tudósít előkelő helyet szentel Jancsó Miklós filmjének a "Még kér a nép"-nek. Érzésem szerint ez a legjobb filmje" - mondja - és befejezésül; "Jancsó teljesen hű maradt technikájához, esztétikájához és témavilágához, de az egyszerűségnek, mélységnek és szépségnek olyan csúcspontjára jut el, hogy felvetődik a kérdés; lehet e innen tovább haladni?" Figyelemre méltónak találja, hogy a film vége, elszőizben, ha szimbólikusan is, de optimista, és a rendező egy nyilatkozatára hivatkozik, miszerint az Olaszországban forgatott Attila /francia címe "La technique et le rite"/ című filmjével lezárta volna a "Diadalmaskodó megtorlás" ciklusát. A "Nouvelle Revue Francaise" eredeti szépirodalmi al-

kötásokat is közöl. Nemrégiben például Faulkner egy elfelejtett 1932-ben írt novelláját adta közre francia fordításban ezzel az indoklással; "Javasoljuk elolvasásra a Miss Zilphia Gantet, mivel úgy gondoljuk, hogy Faulkner pályafutásában nagyon fontos szövegről van szó, egy olyan szövegről, amely fejlődésének új dimenziót ad."

A "Revue d'Histoire Littéraire de la France" irodalomtörténeti tanulmányokat, elemzéseket tartalmaz, mint például a "Lettre Portugaises" vagy egy tanulmány mely párhuzamba állítva vizsgálja Camus és Victor Hugo álláspontját a halálos ítélettel kapcsolatosan, és közben felhívja a figyelmet a "L'Étranger" és a "Le dernier jour d'un condamné" között levő rokonságra.

Rendkívül színes, változatos tartalmu a "La Nouvelle Revue des Deux Mondes". Aktuális érdekű politikai esszék, publicisztikai írások, a bel- és külpolitikát francia szempontból tárgyaló és összefoglaló rovat mellett a hónap főbb irodalmi eseményeinek is helyet szentelnek. Ebben olvashatunk többek között Ionesco-nak a Théâtre Rive Gauche-ban műsorra tűzött új politikai teologikus drámájáról a "Macbeth" -ről. Sorozatban közli a lap Genevieve Tabouis-nak, az "Elsodort diplomácia" szerzőjének második világháborús visszaemlékezéseit. A francia kulturális élet minden területének egy-egy elismert tekintélye számol be szakterületének egy hónapnyi változásairól, eseményeiről. Közgazdasági, kül- és belpolitikai problémákról nem ritkán maguk a felelős miniszterek referálnak.

Háromhavonként jelenik meg, az UNESCO kiadványaként a világ minden tájáról származó kutatók cikkeivel a "Revue Internationale des Sciences Sociales". A lap helyzeti előnyét jól kihasználva figyelmét nemcsak az európai, hanem ténylegesen világ-méretű társadalmi problémákra összpontosítja. A klasszika-filológiával foglalkozók számára sok ismeretet nyújthat a "Revue de Philologie de l'Histoire et Littérature anciennes" olvasása.

Sipos László

Angol nyelvű folyóiratok

Critical Quaterly: negyedévenként megjelenő angol irodalmi folyóirat. Nagyon sok verset közöl mai angol költőktől, ezenkívül tanulmányokat a mai, vagy régebbi korokat érintő irodalom kérdéseiről, különféle szerzőkről és művekről.

Pl: As You Like It and the Idea of Play; Thom Gunn's Early Poetry.

Ezenkívül megemlítem Dyson cikkét a Halál Velencében-ről.

A tanulmány mottója egy idézet a Tonio Kröger c. műből:

"Két világ között állok. Egyikben se vagyok o t t h o n, s ettől szenvedek."

Feltétlenül érdemes elolvasni Gabriel Josipovici: "Proust: Egy hang, mely önmagát keresi" című írását is.

Ugyszintén ebben a folyóiratban jelentek meg Boris Pasternak versei angol fordításban. A nem irodalmi témájú írások közül a "Progressive Education versus the Working Classes" címűre hívom fel a figyelmet.

The Southern Review: A Louisiana State University folyóirata.

Ugyszintén negyedévenként jelenik meg. Négy témakörben közöl írásokat: tanulmány, költészet, regényirodalom, könyvszemle. A tanulmányok különböző korok irodalmi problémáit ölelik fel. Két címet emelek ki: Homage to Theodore Dreiser on the Centenary of His Birth és Tragedy and the Broader Consciousness based on Shakespeare's King Lear. Verseket elsősorban mai amerikai költőktől olvashattok ebben a folyóiratban, de megtalálhatók benne európai szerzők költeményei is eredetiben /franciául, olaszul/ és angol fordításban is.

The Drama Review: Szintén amerikai folyóirat, a New York University Bölcsészettudományi Karának gondozásában jelenik meg. A legfrissebb színházi újdonságokról számol be. A főszerkesztő így fogalmazza meg a lap célkitűzéseit: "Egy élményről adott információ sohasem lehet azonos értékű magával az élménnyel. De megkísérelhetjük úgy megörökíteni az eseményeket, hogy megőrizzük az előadás objektív természetét. Ha ez sikerül

az olvasó pontosan felmérheti, milyen élményben lett volna része, ha maga is részt vesz az előadáson. Célunk a bemutatás s nem a kritika."

A folyóirat sok-sok fotót is közöl, így jól megfigyelhetők az érdekes színházi megoldások, formabontó, új törekvések. A kiadások közül egyesek konkrét, átfogó témával foglalkoznak. Bemutatják például az ázsiai és latin-amerikai színházat, színjátszást. Különösen érdekes a T-52-es jelzésű füzetben az angol The People Show, 4 tagu, "experimental theatre" kialakulásáról és legutóbbi előadásáról szóló cikk.

Journal of Linguistics: A Cambridge University Press kiadásában megjelenő nyelvészeti folyóirat. Elsősorban a nyelvészeti érdekességeket kedvelő hallgatóknak ajánlom a következő írásokat: Inderground Rule in Maltese; Colour and Colour Terminology. Az utóbbi tanulmány ősi és mai nyelvek /Navaho, Pukapukon, japán, angol/ különböző színeket megjelölő kifejezéseit hasonlítja össze. Az egyes szín-elnevezések eredetét bizonyítja igen érdekes módon.

Ennél lényegesen használhatóbb, bár kevésbé színes cikkek is adódnak, például fonológiával, mondattranszformációval, az angol mondatszármaztatással kapcsolatban.

Hegybíró Edit